

שלא להצטרך לבריות

שופטים יח ל

וַיִּקְיִמוּ לָהֶם בְּנֵי־דָן אֶת־הַחֶפֶץ לַיהוֹנָתָן בֶּרֶךְ־שֵׁם בֶּן־מִישֵׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כַּהֲנִים לְשֹׁבֵט הַדָּנִי עַד־יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ:

משה	שופטים יח ג
שמות ג ה וַיֹּאמֶר אֶל־תִּקְרַב הָלֶם שְׁלֵנְעֶלֶיךָ מַעַל רִגְלֶיךָ .. שמות ד ב וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה [מִה־זֶּה] בִּידָד וַיֹּאמֶר מָטָה: דברים ה' כז, כ"ח וְאַתָּה פֶּה עֹמֵד עִמָּדֶי ..	הָמָּה עַם־בְּרִית מִיָּכָה וְהָמָּה הִפְּרִיזוּ אֶת־קוֹל הַנֶּעֱרָר הַלְלוּי וַיִּסְּרוּ שָׁם וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי־הִבִּיאָךְ הָלֶם וּמִה־אַתָּה עֹשֶׂה בָּזָה וּמִה־לָּךְ פֶּה:

בבא בתרא דף קי

"וַיִּסְּרוּ שָׁמָּה, וַיֹּאמֶר: מִי הִבִּיאָךְ הָלֶם, וּמִה אַתָּה עוֹשֶׂה בָּזָה, וּמִה לָּךְ פֶּה?"

אָמְרוּ לוֹ:

לֹא מִמִּשָּׁה קָא אַתִּית, דְּכָתִיב בִּיה: "אֶל תִּקְרַב הָלֶם"?

לֹא מִמִּשָּׁה קָא אַתִּית, דְּכָתִיב בִּיה: "מִה זֶה בִּידָד"?

לֹא מִמִּשָּׁה קָא אַתִּית, דְּכָתִיב בִּיה: "וְאַתָּה פֶּה עֹמֵד עִמָּדֶי"? תַּעֲשֶׂה כּוֹמֵר לַעֲבֹדָה זָרָה?!

אָמַר לָהֶן, כְּדִּי מְקוֹבְלֵי מִבֵּית אָבִי אָבָא: לְעוֹלָם יִשְׁפִּיר אָדָם עַצְמוֹ לַעֲבֹדָה זָרָה, וְאַל יִצְטָרֵךְ לְבָרִיּוֹת.

וְהוּא סָבַר – לַעֲבֹדָה זָרָה מִמֶּשׁ; וְלֹא הִיא, אֶלָּא "עֲבֹדָה זָרָה" – עֲבֹדָה שְׁזָרָה לוֹ,

כְּדָאָמַר לִיה רַב לְרַב כְּתָנָא: נְטוּשׁ נְבִילָתָא בְּשׁוּקָא וּשְׁקוֹל אֲגָרָא, וְלֹא תִימָא: גְּבָרָא רַבָּא אָנָּה וְזִילָא בִּי מִילָתָא.

רשב"ם – (רבי שמואל בן מאיר, צרפת מאה 12)

ישכיר עצמו כו' - אלא שלא יהא לבו לע"ז:

שהיא זרה לו - הוא חשוב והמלאכה נמבזה ומכוערה אלא שאין בה איסור:

המאירי (רבי מנחם בן שלמה המאירי, פרובנס מאה 13)

אע"פ שראוי לאדם לסלסל את מדותיו ושלא להפחית את עצמו בהם ואפילו הוא עני ביותר ראוי לו להסתיר את דלותו ולצמצם במחיתו עד שלא יפחית את עצמו במלאכה שאין ראוייה לו מ"מ אם נדלדל כל כך עד שדלותו מתפרסם ולא יכול עוד הצפינו ישכיר את עצמו אף בעבודה שהיא זרה לו ולא יצטרך לבריות דרך עצה אמרו פשוט נבלתא בשוקא ושקול אגרא ולא תימא כהנא אנא גברא רבא אנא וזילא בי מילתא :

משנה תורה, הלכות מתנות עניים י' :י"ח

לעולם ידחיק אדם עצמו ויתגלגל בצער ואל יצטרך לבריות ואל ישליך עצמו על הצבור. וכן צו חכמים ואמרו עשה שבתך חל ואל תצטרך לבריות. ואפלו היה חכם ומכבד והעני יעסק באמנות ואפלו באמנות מנולת ולא יצטרך לבריות. מוטב לפשט עור בהמות נבלות ולא יאמר לעם חכם גדול אני כהן אני פרנסוני. ובכך צו חכמים. גדולי החכמים היו מהם חוטבי עצים ונושאי הקורות ושואבי מים לגנות ועושי הפרזל והפחמים ולא שאלו מן הצבור ולא קבלו מהם קשננותו להם :

שולחן ערוך, יורה דעה, סימן רנ"ה :א'

לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער שלא יצטרך לבריות וכן צו חכמים עשה שבתך חל ואל תצטרך לבריות ואפי' היה חכם מכובד והעני יעסוק באומנות ואפי' באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות :

מסילת ישרים י"א :קס"ו (רבי משה חיים לוצאטו, מאה 18)

ואמנם, חכמינו ז"ל אשר הורינו והדריכונו תמיד בדרךי האמת אמרו (אבות פרק א) : אהב את המלאכה ושנא את הרבנות. ואמרו עוד (פסחים קיג) : פשוט נבילתא בשוקא ולא תימר, גברא רבא אנא, כהנא אנא. ואמרו עוד (בבא בתרא קי) : לעולם יעבד אדם עבודה שהיא זרה לו ואל יצטרך לבריות.